

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2017-12-20

Närvarande: F.d. justitieråden Gustaf Sandström och Lena Moore samt justitierådet Anders Eka.

Straffrättsliga åtgärder mot sexköp utomlands och mot utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

Enligt en lagrådsremiss den 7 december 2017 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Ida Olsson.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

2 kap. 2 §

För att ett brott som har begåtts utomlands ska kunna lagföras i Sverige krävs som huvudregel att gärningen är straffbar både i Sverige och i det andra landet. Denna princip om dubbel straffbarhet vilar bl.a. på synsättet att allmän folkrätt och internationella överenskommelser sätter vissa gränser för rätten att utöva nationell domsrätt. Den folkrättsliga s.k. non-interventionsprincipen, dvs. principen att stater inte ska gripa in i varandras inre angelägenheter, är av

central betydelse i sammanhanget. Kravet på dubbel straffbarhet grundas också på den straffrättsliga legalitetsprincipen, som innebär bl.a. att det ska vara möjligt att förutse – och kunna få kännedom om – vad som vid varje tidpunkt utgör ett handlande som kan leda till straff.

Förslaget syftar till att brottet köp av sexuell tjänst, och försök till detta brott, ska kunna lagföras i Sverige även när det har begåtts utomlands. Detta ska åstadkommas genom ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet.

För att ett sådant undantag ska kunna motiveras har som huvudregel krävts att det finns en hög grad av internationell samsyn när det gäller den aktuella brottsligheten och behovet av en kriminalisering. I sådana fall gör den nämnda non-interventionsprincipen sig inte gällande med samma styrka. Främst med stöd av detta argument har undantag från kravet på dubbel straffbarhet gjorts i fråga om ett antal brott som avser sexuellt utnyttjande av barn. Även om en sådan samsyn inte i samma grad har förelegat eller kunnat konstateras har vissa ytterligare undantag gjorts. Det har då rört sig om särskilt allvarlig brottslighet eller brottslighet som är av internationell och gränsöverskridande karaktär. Skäl av detta slag har anförts när undantag gjorts i fråga om bl.a. människohandel, äktenskapstvång och könsstypning.

När det gäller brottet köp av sexuell tjänst saknas, som också framhålls i remissen, en internationell samsyn. Remissens utgångspunkt är att köp av sexuella tjänster är oacceptabla oavsett om de sker i Sverige eller utomlands. Det kan samtidigt konstateras att även länder i vår omedelbara närhet har bedömt frågan på ett annat sätt och inte kriminaliserat köp av sexuella tjänster.

De skäl som utöver internationell samsyn har motiverat undantag från principen om dubbel straffbarhet framträder inte tydligt när det gäller köp av sexuell tjänst. Systematiskt sett kan det brottet inte anses vara lika allvarligt som människohandel, könsstympning eller äktenskapstvång, vilket också kommer till uttryck vid en jämförelse mellan straffskalorna för dessa brott och brottet köp av sexuell tjänst.

Till bilden hör vidare att non-interventionsprincipen vilar på tanken om respekt och lojalitet mellan länder. Om Sverige, på det sätt som föreslås i remissen, skulle utsträcka sin domsrätt till andra länders territorier avseende en gärning som endast få länder har valt att kriminalisera öppnar Sverige samtidigt för att andra länder skulle kunna agera på motsvarande sätt. En stat där abort är kriminaliserat skulle – om landet slopade kravet på dubbel straffbarhet – kunna åtala personer som genomfört en abort på ett svenskt sjukhus. På liknande sätt skulle en stat där homosexuella relationer är kriminaliserade kunna döma över homosexuella handlingar i Sverige. Den svenska yttrandefriheten är ett annat exempel. För varje steg som Sverige tar i riktning mot en uppluckring av den internationellt accepterade grundprincipen om krav på dubbel straffbarhet påverkas Sveriges möjligheter att värna rätten att bestämma över vilket handlande på svensk mark som ska kunna bestraffas.

Det finns således tungt vägande skäl mot förslaget. Ytterligare invändningar finns. Bland annat inger den breda svenska domsrätt som gäller enligt 2 kap. 2 § brottsbalken betänkligheter eftersom den träffar inte bara svenska medborgare och utlänningar med hemvist i Sverige utan även utlänningar som finns här.

Lagrådet avstyrker förslaget.